

Nicolae Coman

(b. Bucharest, 23 February 1936 – d. Bucharest, 27 October 2016)

The Seasons

- Average duration: 67 min.
- First performance: 26 March 2016, Cantacuzino Palace, Bucharest. With Emanuela Profirescu (piano) and Silviu Geamănu (reciter)

Preface

Nicolae Coman was born in 1936 in Bucharest. During his high-school years he began studying music privately with the renowned Romanian teachers: composer Mihail Jora and pianist Florica Musicescu. He took classes at the "Ciprian Porumbescu" Conservatory in Bucharest with Mihail Jora and Leon Klepper (composition), Paul Constantinescu (harmony), Zeno Vancea and Miriam Marbé (counterpoint), Tudor Ciortea (form analysis), Victor Iusceanu (music theory), George Breazul (music history), Alfred Mendelsohn (orchestration), Emilia Comișel and Mariana Cahane (folk music), Ovidiu Drimba and Eugenia Ionescu (piano) and Mansi Barberis (canto).

After his graduation he worked at the Romanian Radio Broadcasting Company, but was not allowed to promote to an employee position due to political reasons, having to do with the clash between Coman's family history and the socialist regime. Regardless of this he was permitted to collaborate with the national radio for many decades, for broadcasts and interviews. He worked as a researcher at the Folk Music Institute within the Romanian Academy, from 1959 – 1963. It was during this time that he travelled to villages in Pădureni (Hunedoara) to gather folk songs. Writing them down and analysing them led to his essay about the Romanian folk music in that region, *Jocuri din ținutul Pădureni*. In 1963 he started teaching harmony (assisting Ion Dumitrescu's class) and counterpoint at the Bucharest Conservatory. He held a professorship from 1992 until the end of his life, for the last 2 decades teaching composition as well.

He composed the cantata *Izvoarele păcii* (*Wellspring of peace*, 1959) for chamber orchestra, mezzosoprano, tenor, mixed choir and children choir on the lyrics by Nina Cassian. He wrote a *Concerto for piano and orchestra* (1959, rev. 1984). His chamber music works include over 100 pieces for piano, two piano sonatas (1956, 1970), one sonata for violin and piano (1957), *Rezonanțe mioritice* (*Shepard resonances*) pentru vioară și pian (1980), *Monodie* (*Monody*) for cello solo (1984). He wrote over 100 works for voice and piano on the lyrics of Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Pillat, Mariana Dumitrescu, Emil Botta, Sapho, Michelangelo Buonarroti, Johann Wolfgang Goethe, Emily Dickinson, Carl Sandburg, Ogdon Nash, Josef Attila, Guillaume Appolinaire, Ioanna Tsatsos, Ghiorgghios Seferis, Rainer Maria Rilke, Eugenio Montale, Giuseppe Ungaretti. The songs composed on his own poems include *Vârsta de bronz* (*Bronze years*), a cycle of 7 songs for baritone and string quartet (1958). For teaching purposes he wrote over 4000 harmonic exercises, in tonal, modal and modern fashion. Nicolae Coman was awarded with the Romanian Union of Composers and Musicologists Prize in 1969, 1977 and 2009.

As a musicologist, he published in the 60's and 70's essays about the harmonic language of the Romanian contemporary song (lied), as well as about the fusion between music and other arts. He edited piano collections with contemporary works written by Romanian composers. A critical edition of Maria Tănase's songs – one of the most famous folk singers of all times in Romania - was also released in that period. In the last decade of his life he wrote about teaching harmony and about the integral chromatic system in harmony.

The importance of poetry in Nicolae Coman's life and work cannot be understated. He wrote more the 5000 poems, a small part of them being published in 2004 and other igniting the creative spark of fellow Romanian composers such as Dan Constantinescu, Nicolae Brînduș, Alexandru Hrisanide, Sorin Vulcu, Livia Teodorescu-Ciocănea, Sabin Păutza, Matei Gheorghiu. Translating the works of Catalan poets was one of his passions, which led to closely studying writers like Miquel Martí i Pol, Bartomeu Rosselló i Porcel, Joan Maragall and others. Coman was equally a composer, a

poet and a teacher, living in a very particular bubble of creativity and unworldly perception. His sense of playful creation and warmth touched his every activity, constantly engaging in word plays and dwelling on the richness of words, as well as sounds. One of his favourite personal concepts was *poemusic*, a technique of organising lyrics by musical laws, using vowels as sound and words as melody. This led to a fusion between the two types of creation, allowing poetry to sing and music to speak.

A poetic sense is also at the core of his composition style, the melody always lying at the centre of his musicality. This can especially be seen in his lieder for voice accompanied either by piano or other instrument combinations – not to mention the creative melodies and lyrics he wrote for jazz and pop. The sound of his music is deeply personal and refined, and his language constantly engaging with the expansion of the modern harmonic vocabulary. He had a profound sense of admiration for Maurice Ravel, Alexandr Scriabin, Serghei Prokofiev, George Enescu, Béla Bartók, Olivier Messiaen. Those echoes are mixed with Romanian folk modalism, personal harmonic strategies (among which we name the integral chromatic system) and the richness of asymmetric rhythms. All of those traits give Coman's music vitality and a sense of modernity connected to the eastern European sound.

Lavinia Coman

*

General characteristics of the work

Nicolae Coman is an absolute master of the miniature genre. This is what he excelled at and to which he mostly dedicated himself. Whether a piano or a vocal miniature, the work is generally articulated as a free form lied. While they take the appearance of improvisations, the pieces are in fact very precisely shaped, with every note and harmony intended to be there and serve for a specific purpose or colour. The tension follows a classical course, building up to a culminant point and afterwards coming back to equilibrium and avoiding sudden fractures in the form. This arch gives a sense of unity to every work. The phrases are symmetrical, thus creating stability in an otherwise complex and diverse harmonic field.

The harmony is indeed his favourite aspect to experiment with. The melodic lines are inspired by folk music (in particular stylized children folklore), echoism (birds, bells and cowbells, specific folk music shouts) or are simply a "side effect" of the harmony. Some of the pieces (take for example the *Night Notes* cycle) are genuine cantilenas, while in others the melody becomes anfractuous, being created with so-called nonmelodic intervals (4+, 5-, 5+, 7m, 7M). The harmonic and melodic parameters sometimes fusion, when one melodic line prolongs its notes, thus superposing more sounds and forming complex chords. This can happen with or without the help of the pedal. But the complex harmonic language is largely functional, always centred on a sound which gives the general orientation. Rarely do we find ambiguous passages.

The Seasons is a cycle worthy of being called a handbook: a modern harmony treatise and a treatise for modern piano writing. Like the miniatures of Schumann, Tchaikovsky, Prokofiev, Bartók a.o., the exceptional musical qualities stand as a starting point for the pedagogical essence of these works, for both composers and pianists. The whole work is a cycle of cycles, with the four seasons (*Signs of raw green, Summer euphonies, Autumn signs, Winter's signs*) plus an extra cycle at the end (*Five small reveries - Epilogue*), initially intended to be independent. Furthermore within the packs of works other thematic universes can be found, like *Night notes I-VI* and *Twilight harmonies I-III*.

The work as a whole is truly a synthesis of Nicolae Coman's musical language and spirit, bringing together most of his compositional techniques and specific sound. Every detail is cared for in both music and haiku poems. At the same time every sound and word is delicately touched by the composer's ludic and ironic brush, thus creating this gemstone of concision in his most specific way.

Lucian Beschiu
Translation: Alice Tacu

Nicolae Coman

(n. București, 23 februarie 1936 – d. București, 27 octombrie 2016)

Anotimpurile

- Durata aproximativă: 67 min.
- Prima audiție: 26 martie 2016, Aula Palatului Cantacuzino, București. Cu Emanuela Profirescu-Geamănu (pian) și Silviu Geamănu (recitator).

Prefață

Nicolae Coman s-a născut în anul 1936, la București. În paralel cu studiile liceale a urmat pregătirea muzicală inițială în particular, cu profesorii Mihail Jora și Florica Musicescu. Studiile superioare le-a parcurs între anii 1953–1959, la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, unde i-a avut profesori pe Mihail Jora și Leon Klepper la compoziție, Paul Constantinescu la armonie, la contrapunct pe Zeno Vancea și Miriam Marbé, la analiza formelor muzicale pe Tudor Ciortea, la teorie-solfegiu pe Victor Iusceanu, la istoria muzicii pe George Breazul, la orchestrație pe Alfred Mendelsohn, la folclor pe Emilia Comișel și Mariana Cahane, la pian pe Ovidiu Drimba și Eugenia Ionescu, la canto pe Mansi Barberis.

După absolvirea studiilor superioare a lucrat câteva luni ca redactor muzical la Radio România, dar nu a fost definitivat pe post din cauza dosarului politic necorespunzător. Cu toate acestea, a colaborat la postul național de radio timp de mai multe decenii, cu emisiuni muzicale, scenarii, prezentări, montaje literar-muzicale. A lucrat la Institutul de Folclor al Academiei Române, fiind cercetător științific între anii 1959 – 1963. În această calitate a efectuat un mare număr de culegeri etnografice și de folclor muzical din toate zonele țării. A cules, transcris și redactat folclor din ținutul Pădureni, regiunea Hunedoara, pe baza cărui a elaborat studiul monografic *Jocuri din ținutul Pădureni*. În ceea ce privește latura pedagogică, din 1963 a devenit asistent la Conservatorul bucureștean, unde a predat armonie (cursul profesorului Ion Dumitrescu) și contrapunct. În anul 1969 a fost numit lector universitar, apoi conferențiar între 1990–1992 și profesor din 1992, în ultimii 20 de ani predând și compoziția.

Nicolae Coman a compus lucrări în genuri diferite. În domeniul vocal-simfonic, a scris cantata *Izvoarele păcii* (1959) pentru orchestră de cameră, mezzosoprană, tenor, cor mixt și cor de copii, pe versuri de Nina Cassian. În domeniul concertant, a scris *Concertul pentru pian și orchestră* (1959, rev. 1984). În genul muzicii de cameră a compus peste 100 de piese pentru pian, două sonate pentru același instrument (1956, 1970), o sonată pentru vioară și pian (1957), piesa *Rezonanțe mioritice* pentru vioară și pian (1980), *Monodie* pentru violoncel solo (1984). În domeniul muzicii de cameră vocale, a compus mai mult de 100 de cântece pentru voce și pian pe versuri de Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Pillat, Mariana Dumitrescu, Emil Botta, Sapho, Michelangelo Buonarroti, Johann Wolfgang Goethe, Emily Dickinson, Carl Sandburg, Ogdon Nash, Josef Attila, Guillaume Appolinaire, Ioanna Tsatsos, Ghiorgios Seferis, Rainer Maria Rilke, Eugenio Montale, Giuseppe Ungaretti. Pe versuri proprii a compus lucrarea *Vârsta de bronz*, șapte cântece pentru bariton și cvartet de coarde (1958). A elaborat mai mult de 4000 de teme de armonie, în domeniul armoniei tonale, modale și moderne, creații cu scop didactic. A obținut Premiul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România în 1969, 1977 și 2009.

Ca muzicolog, a scris studii ca *Elemente de creație populară în Cvartetul nr. 1 în do major de Ion Dumitrescu* (Revista de folclor, București, nr. 3-4/1969); *Despre unele aspecte ale limbajului armonic în liedul românesc contemporan* (Muzica, București, nr. 1/1976); *Interferențe ale muzicii cu literatura și alte arte* (Muzica, București, nr. 8/1977); *Pentru o didactică a predării armoniei* (Akademos, București, nr. 3/2010); *Despre sistemul armonic integral cromatic* (Akademos, București, nr. 4/2010). A realizat edițiile critice *Maria Tănase. Cântecele mele* (Editura Muzicală, București, 1962), precum și culegerile *Piese pentru pian de compozitori români* (Ed. Muzicală, București, 1962) și *Piese pentru pian de compozitori români contemporani* (Ed. Muzicală, București, 1979).

Ca poet, Nicolae Coman a scris mai mult de 5000 de poeme în forme clasice și moderne. A publicat un volum de *Poezii* la Editura Meronia, București, 2004. A tradus poezii din literatura catalană: Miquel Martí i Pol, Bartomeu Rosselló i Porcel, Joan Maragall, a realizat o selecție de poezie din Insulele Baleare, apărute, de asemenea, la Editura Meronia. A scris poeme care au devenit texte pentru lucrări ale compozitorilor români Dan Constantinescu, Nicolae Brînduș, Alexandru Hrisanide, Sorin Vulcu, Livia Teodorescu-Ciocănea, Sabin Păutza, Matei Gheorghiu.

În privința stilului, compozitorul Nicolae Coman poate fi caracterizat prin preocuparea de a crea o poetică muzicală personală. El continuă și extinde tradițiile muzicii de cameră românești, contribuie la dezvoltarea limbajului armonic modern. La baza creației sale se află arta melodiei, îndeosebi în liedurile pentru voce și pian sau pentru voce și diferite instrumente ori formații instrumentale.

Pe lângă genul rafinat al cântecului cult, a abordat și genurile de largă audiență ca muzica ușoară, muzica pop, precum și arta jazzului. Identificăm și în lucrările de acest fel trăsături ca inventivitatea melodică, frumusețea armoniilor, valoarea deosebită a textelor poetice și contopirea perfectă a versului cu melodia. Având ca modele creațiile unor mari compozitori din secolul XX ca Maurice Ravel, Alexandr Scriabin, Serghei Prokofiev, George Enescu, Béla Bartók, Olivier Messiaen, Nicolae Coman își formează un limbaj propriu, în care îmbină aceste sugestii stilistice ilustre cu modalismul specific folclorului românesc și cu strategii armonice originale, între care sistemul armonic integral cromatic. În privința parametrilor agogici, bogăția ritmurilor asimetrice conferă demersului său vitalitate și modernitate prin sugestiile culturale din aria est-europeană.

Poezia, cea de a doua vocație determinantă pentru viața și activitatea sa creatoare, a evoluat pe parcursul a peste șase decenii, în cele mai diverse forme de manifestare, legându-se adesea de creația muzicală. Prin îngemănarea celor două tipuri de creație, cea muzicală și cea poetică, se pare că în arta lui Nicolae Coman se produce o fuziune de tip modern a versului cu sunetele, ceea ce provoacă un ecou contemporan al visului romantic de a face poezia să cânte și muzica să vorbească. El a creat *poemuzica*, un gen care presupune organizarea poeziei pe principii muzicale. Aceasta implică operațiuni ale tehnicilor muzicale moderne aplicate la poezie – muzică făcută fără ajutorul sunetului muzical, ci doar pe baza vocalelor din poezie, care înlocuiesc înălțimile sonore și permit o melodică specifică.

Lavinia Coman

*

Caracteristici generale ale lucrării

Nicolae Coman este un maestru al miniaturii. Marea majoritate a creației sale a fost dedicată genului miniatural pianistic sau vocal. Forma preferată este cea de lied tratată într-un mod liber. Stilul componistic pare adesea improvizatoric, dar analiza lucrărilor dovedește o foarte mare acribie a organizării sonore. Lucrările sunt mici briliante șlefuite, în care toate piesele sunt la locul lor, nimic nu e excesiv și nimic nu lipsește. Fiecare sunet, din fiecare structură armonică este acolo cu un sens și participă la culoarea specifică pe care compozitorul a căutat-o.

Lucrările sale prezintă, de regulă, un arc tensional foarte bine definit, de natură clasică. Tensiunea crește până la un punct culminant, urmând apoi o treptată relaxare a tensiunii, pâna la final. Așadar, un arc muzical ce reprezintă o unitate compozițională, fără fracturi în interiorul formei. Frazele sunt adesea pătrate, ceea ce compensează pentru complexitatea și diversitatea planului armonic.

Domeniul preferat al compozitorului este cel armonic, în care experimentează cel mai mult. Melodica este, la bază, inspirată din folclor (stilizat - în special folclorul copiilor), onomatopoe (păsări, clopote, talângi, strigăte, chiuituri etc.) sau se naște din diferite procese armonice. În unele lucrări (a se vedea în special ciclul *Note de noapte*) apar adevărate cantilene. De asemenea avem multe situații în care melodia are un contur sinuos, fiind compusă mai degrabă din salturi așa-zis nemelodice (4+, 5-, 5+, 7m, 7M). Mai avem și unele situații în care parametrul melodic și cel armonic sunt suprapuse - melodia conturează și formează acordurile complexe prin note atacate și ținute (și cu ajutorul pedalei).

Limbajul armonic complex este de natură funcțională, lucrările având de regulă un centru gravitațional foarte clar. În planul întregului ciclu, suntem mereu orientați în funcție de un centru gravitațional - chiar dacă există și zone ambigue din acest punct de vedere.

Am putea spune că ciclul *Anotimpurile* de Nicolae Coman este un tratat de armonie modernă și de scriitură pianistică modernă. La fel ca miniaturile lui Schumann, Ceaikovski, Prokofiev, Bartók ș.a., aceste compoziții au, pe lângă calitățile muzicale excepționale, puternice virtuți pedagogice atât pentru cei care învață compoziția, cât și pentru pianiști. Întregul ciclu are toate calitățile unei lucrări canonice.

Putem spune că *Anotimpurile* este un ciclu de cicluri. Pe lângă cele patru anotimpuri (ele în sine cicluri) - *Semne de verde crud*, *Eufonii de vară*, *Semne de toamnă* și *Semnele iernii* - compozitorul mai adaugă un ciclu ca epilog - *Cinci mici reverii* (gândit inițial ca un ciclu independent). De asemenea, în interiorul ciclurilor apar anumite lucrări ce aparțin aceluiași univers, cu un titlu tematic (ciclul lucrărilor *Note de noapte* și *Armonii de amurg*).

Caracter, expresie, ethos

Extaticul poate fi un termen ce definește muzica lui Nicolae Coman. Folosirea frecventă a acordurilor cu note adăugite (2M, 4+, 7M de pe fundamentala unui acord, de exemplu), anumite gesturi sonore explozive ș.a., dau o notă puternic extrovertită discursului sonor. Bineînțeles, aceste zone extrovertite sunt mereu contrapuse complementarului introspectiv, care se manifestă prin melodii în stil de bocet sau lamento, armonii minore sau tensionate cu note adăugate - intervale de 2m, 7m, 5-față de fundamentală ș.a. Contrastul armonic între lumină și întuneric este omniprezent.

Umorul cald dar și ironic, registrul înțepător dar și suav, oniricul dar și o oarecare duritate, sunt constante ale lumii muzicale expresive a compozitorului. Putem vedea o puternică orientare plastică, pitorească.

Trebuie subliniată dispoziția impresionistă sau post-impresionistă a compozitorului, unde ceea ce caracterizează acest stil este lipsa contururilor clare (prin armoniile complexe cu note adăugate), frecvența gesturilor sonore onomatopice, încheierea foarte frecventă a lucrărilor într-o atmosferă cețoasă (prin tehnica sunetelor armonice - *sons harmonique* - și prin acorduri ce se află în registrele extreme ale pianului). Trebuie spus că aceste finaluri „cețoase” nu aduc confuzie în ceea ce privește un centru funcțional, ci dau doar o nuanță vapoasă.

Fiecare miniatură este compusă sub impresia unei stări pe care urmărește să o și redea. Nu avem de-a face cu o muzică de tip evolutiv, ci descriptiv. Muzica lui Nicolae Coman are mai degrabă afinități cu muzica franceză, decât cu cea germană.

Întreaga creație comaniană este infuzată de o substanțială folcloricitate autentică. De aici și simțul general al unui oarecare *rubato* (în anumite limite, bineînțeles). Nu e vorba doar de folclor românesc. Putem vedea nuanțe ale unei *malagueña* spaniole, ale unor cantilene italienești, ale accentelor ungare ș.a. De asemenea, caracterul *jazzy* descrie foarte bine lumea armonică și melodică a acestui compozitor. Abundența metrului ternar spune ceva despre caracterul legănat, așezat, mai puțin strict al lucrărilor sale.

Iată unele din indicațiile de expresie pe care le folosește autorul și care definesc arealul expresiv al acestuia: *lontano*, *ironico*, *dolce*, *senza rigore*, *cantabile*, *con malinconia*, *grazioso*, *intimissimo*, *Andante semplice*, *con humore*, *con luminosità*, *scherzando*, *scintillando*, *con gioia*, *selvaggiamente*, *Andante languido*, *accarezzevole* ș.a.m.d.

Fiecare din ciclurile componente are un caracter aparte. *Semne de verde crud* se află într-o zonă a extaticului și bucuriei (copilăria). *Eufonii de vară* sondează cu precădere ludicul și o anumită stare a libertății (tinerețea). *Semne de toamnă* aduc un aer mai sobru (maturitatea), iar *Semnele iernii* oscilează între o atitudine tristă, mai melancolică și una jovială (bătrânețea). Cele *cinci mici reverii* sunt asemenea unei concluzii, ca un fel de reflecție asupra vieții și a apropiatei morți.

Tehnici armonice / componistice

Modulo 12 reprezintă o tehnică de armonizare dodecafonică în care compozitorul folosește cele 12 sunete ale gamei cromatice, într-o serie de armonii consonante sau de acorduri cu sunete adăugate. Un exemplu tipic pentru Nicolae Coman, pe care l-a și folosit ca semnătură componistică, este preluarea motivului B-A-C-H ca parte melodică, armonizat dodecafonic în felul următor: Si bemol minor - Re Major - Do minor - Mi major; observăm că nici un sunet al acestor acorduri nu este

repetat în armoniile viitoare sau precedente. Exemple ale acestei tehnici se regăsesc din plin în ciclul *Anotimpurile* și în întreaga creație.

Armonia complementară - unde două moduri ce apar succesiv se completează reciproc pentru a crea întregul cromatic. De exemplu, putem avea o structură sonoră axată pe un mod pentatonic (Sol bemol, La bemol, Si bemol, Re bemol, Mi bemol), urmată de o structură ce aduce sunetele complementare (gama Do major).

Armoniile și melodiile de secunde - găsim situații dese de melodii în secunde, sau gesturi sonore (cântec de păsări) în secunde. Armoniile de secunde pot fi foarte subtile - de exemplu, acordul: La bemol (octava mare) - Sol bemol (octava mica) - Fa (octava 1) - Si bemol (octava 1) este un reprezentant al acestui tip de armonie, deoarece sunetele acestui acord pot fi organizate într-o serie de secunde : Fa - Sol bemol - La bemol - Si bemol.

Folosirea pe scară largă a 4+ / 5- atât în situații armonice, cât și melodice. Ca un exemplu 4+ apare adesea ca o nota adăugată acordului major (de pe fundamentală), dând acestuia o notă extrovertită, extatică.

Relații armonice unde fiecare notă a unui acord se mișcă treptat (alunecă) înspre o notă a acordului următor. Această tehnică poate duce la relații armonice foarte îndepărtate, dar care datorită mersului melodic treptat al fiecărei voci armonice, sună apropiat și firesc. Ne putem imagina, de pildă, relația dintre acordurile Do major și Sol# minor - Do merge spre Si, Mi spre Re#, iar Sol spre Sol# - iată cum fiecare voce se mișcă semitonal și împreună compun astfel o relație armonică îndepărtată prin simplul mers treptat al vocilor.

Acordurile de cvarte și cvinte sunt o apariție foarte comună. De asemenea mișcarea paralelă a unei structuri armonice complexe precum și scriitura cromatică (aparent) liberă, unde stabilitatea funcțională este dată de anumite relații armonice cheie și / sau anumite gesturi sonore.

Relațiile armonice de terță (mediantice) sunt de asemenea constante ale scriiturii armonice. Apar adesea în contexte în care acordurile nu sunt aduse în stare pură, ci cu note adăugate. Astfel, relațiile armonice primesc o sonoritate mai bogată și mai puțin conturată.

Folosirea modurilor teoretizate de Olivier Messiaen, cel mai tipic fiind acela cu structura *ton - semiton*, de unde și o puternică influență a acestui compozitor în muzica lui Nicolae Coman. De asemenea, un alt punct de legătură este folosirea unor gesturi sonore din cântul păsărilor.

O situație tipică limbajului comanian este aceea în care notele melodice nu se suprapun cu substratul armonic. Putem spune că melodia „seduce” armonia, mișcându-se doar pe note din jurul acordului. A se vedea *Note de noapte I*, *Omagiu lui Béla Bartók*, *Vals slav* ș.a. Acest joc între parametrul armonic și cel melodic apare adesea laolaltă cu tehnica *modulo 12*, unde cei doi parametri completează împreună totalul cromatic.

Altă tehnică este cea a armoniilor geometrice. Un exemplu tipic este acela în care între mâna stângă și cea dreaptă se imaginează o axă de simetrie, care determină mișcarea armonică. Astfel cele două planuri se află în mișcare contraparelelă, ca într-o oglindă, păstrând și structura acordurilor tot într-un mod oglindit. În mod frecvent apar și acordurile imprecise de felul Major - minor, a celor mărite, a acordurilor cu multe note adăugate și a poliacordurilor (diferite acorduri suprapuse). Foarte des compozitorul folosește procedee armonice politonale.

Toate aceste tehnici apar utilizate atât într-un mod strict, precum și cu licențe. Acolo unde logica muzicală are un cuvânt mai greu de spus, regula tehnică este încălcată.

Pianistica

Ciclul de față prezintă o pianistică foarte specifică, asociată unei scriiturii armonice bogate, complexe și foarte colorată. Adesea avem situații cu acorduri de până la șase sunete la o mână (folosirea degetului mare pentru a realiza intervalul de secundă). Altă situație tipică este placarea consecutivă a unor acorduri extinse și complexe, distribuite pe întreaga întindere a claviaturii.

Distanțele extreme dintre registre, tehnica *sons harmonique* - clapele sunt apăsată fără sunet, fiind lăsate să vibreze liber -, apogiaturi acordice complexe, saltul mâinii stângi peste mâna dreaptă sau situația inversă, sunt ocurențe comune în literatura pianistică comaniană. Prin natura sa, pianistica *Anotimpurilor* este luxuriantă și puternic gestuală - imitații de păsări, clopote, tulnice, ș.a.

Concluzie succintă

Anotimpurile reprezintă o bună măsură o sinteză a ceea ce a realizat Nicolae Coman în compoziție. Lucrarea adună laolaltă majoritatea tehnicilor și a specificităților limbajului componistic și instrumental comanian, în genul miniatural care i-a fost predilect. Migala specifică creației sale muzicale și poetice, impregnate de un spirit ironic și ludic (bucuria descoperirii, plăcerea jocului cu materialul muzical și cel lingvistic) au dus la crearea unor bijuterii ale conciziei. Motto-ul după care se ghida și pe care îl impunea și studenților săi: „bine nu-i de-ajuns!”, i-a fost călăuză o viață întreagă în toate domeniile existenței.

Lucian Beschiu